

اجرای قانون هوای پاک نخستین مطالبه کمیسیون حقوق عامه

رئیس کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه در گفت‌وگو با «جوان»:

افراد کمیسیون حمایت از حقوق عامه گروهی از وکلای متعهد هستند که به صورت داوطلبانه دور هم جمع شده‌اند و به دنبال احقاق حقوق مردمند

برای این قانون اجرایی نمی‌شود؟ مطالبه عمومی برای تنفس هوای پاک بر عهده کیست؟ و در نهایت اینکه آیا از سازمان‌ها و نهادهایی که قانون هوای پاک را اجرا نمی‌کنند و موجب شده‌اند تا آلودگی هوا مرزهای اضطراری را فتح کند و سلامتی مردم را به خطر بیندازد نمی‌توان شکایت کرد؟ پاسخ به این سؤال را می‌توان در اقدام کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه پیدا کرد: کمیسویی که برای حمایت از حقوق مردم در موضوع آلودگی هوا دست به مطالبه‌گری زده است.

برای دستیابی به هوای پاک و کاهش روزهای ناسالم و آلوده در سال تعیین و پیش‌بینی کرده است اما این قانون در مرحله اجرا با مشکلات متعددی مواجه است و بسیاری از مجریان زیر بار اجرای آن نمی‌روند. همین مسئله هم موجب شده تا در سال جاری تعداد روزهای هوای پاک به ۲۵ روز محدود شود و آلودگی هوا ۵/۷ میلیارد دلار هزینه روی دست سلامت بگذارد. با تمام اینها اما وقتی منشأ و راهکارهای رسیدن به هوای پاک و سالم مشخص است و حتی برای هوای پاک مصوبه قانونی وجود دارد

چند سالی می‌شود که زمستان‌ها و سرمای هوا با آلودگی و وارونگی هوا عجین شده و دیگر خبری از آسمان آبی نیست. هر سال هم از تعداد روزهای سالم و پاک هوا کاسته می‌شود و بر تعداد روزهای ناسالم افزوده؛ جالب اینجاست که منشأ و علت‌های این آلودگی تکراری شناسایی شده است و راهکارهای کاهش و مقابله با آلودگی هوای پایتخت و دیگر شهرهای بزرگ لباس قانون به تن کرده تا ضمانت اجرایی بیشتری پیدا کند. قانون هوای پاک مصوب سال ۱۳۹۶ قانونی است که وظایف دستگاه‌ها را

بحث شکایت و اقامه دعوی درباره آلودگی هوا موضوع تازه‌ای نیست. سال‌هاست که این موضوع با استناد به برخی بندهای قانونی مطرح می‌شود اما تا کنون این مسئله با اقدامی جدی همراه نبوده است. چند روز پیش اما توثیت سید حجت‌الله علم‌الهدی رئیس مرکز پژوهشگاه قوه قضائیه خبر از ورود مدعی‌العموم به موضوع آلودگی هوا داشت و از قابلیت پیگیری قضایی این موضوع خبر داد. وی در صفحه توئیتر خود نوشت: «مطابق قانون هوای پاک ۱۰ تا ۱۲ دستگاه متولی مقابله با آلودگی هوا هستند. اگر این دستگاه‌ها به وظایف خود عمل نکنند، قوه قضائیه از باب احیای حقوق عامه باید وارد شود و با مسئولی که ناقض حق مردم بوده بر خورد کند.» پس از این ماجرا نخستین جلسه کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه برگزار هوا، قانون هوای پاک و وظایف دستگاه‌ها برگزار شد تا مطالبه برای اجرای قانون هوای پاک به طور رسمی کلید بخورد.

■ **خر و چی نخستین جلسه کمیسیون حمایت از حقوق عامه**

مطالبه و تهدید به شکایت از متخلفان اقدامی است که کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه در دستور کار دارد. اما انطور که عزالدین سلیمانی، رئیس کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه به «جوان» می‌گوید، خروجی نخستین جلسه این کمیسیون شکایتی از دستگاه‌های متخلف در موضوع آلودگی هوا نیست. وی تصریح می‌کند: «بنسای فعلی کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه سر تعامل با دستگاه‌های متخلف است اما در صورت ادامه این تخلفات وکلای این کمیسیون ماجرا را از مجرای قوانین پیگیری حقوقی می‌کنند.»

■ **فعلاً شکایت نمی‌کنیم**

جلسه نخستین نشست حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه با موضوع بررسی راهکارهای قانونی برای طرح دعوی احتمالی از مقرران بروز آلودگی هوا هفته گذشته برگزار شد. عزالدین سلیمانی، رئیس این کمیسیون درباره

آلودگی هوا پدیده‌ای طبیعی نیست که به خودی خود به وجود آمده باشد. این پدیده با رعایت نکردن ضوابط زیست محیطی و پیوست‌های محیط‌ز یستی زندگی صنعتی آغاز شده و حالا رفته رفته به قدری شدت یافته که طبع آمارهای ارائه شده از سوی وزارت بهداشت چیزی حدود ۹ درصد از مرگ‌ها را به آن نسبت می‌دهند. میانگین غلظت ذرات معلق در تهران سه برابر استاندارد اعلام شده از سوی سازمان بهداشت جهانی یعنی ۳۰ میکروگرم در متر مکعب است و به گفته علیرضا زالی، رئیس دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی سالی ۲۰ هزار تن ذرات معلق به ریه تهرانی‌ها وارد می‌شود و در برخی از مناطق تهران بین ۲۰۰ تا ۴۰۰ بار حد مجاز وارد هوا می‌شود. یا این نگرانی وقتی بدانیم که منشأ آلاینده‌های هواگروز ماشین‌ها و دودکش صنایع است می‌توان فهمید آلودگی هوا مقصر یا مقصرانی دارد که طبق بندهای قانونی موجود می‌توان از آنها شکایت کرد و مقرران آلودگی هوا را که سبب مرگ و گرفتاری افراد می‌شوند به دادگاه کشید.

■ ■ ■

■ **پشتوانه‌های قانونی شکایت از آلودگی هوا**

سابقه طرح شکایت بابت آلودگی هوا به قبل از تصویب قانون هوای پاک برمی‌گردد. این شکایت‌ها پشتوانه‌هایی در قوانین ما هم دارد. به طور نمونه بر اساس اصل پنجاهم قانون اساسی در جمهوری اسلامی ایران حفاظت محیط زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی روهر شدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌شود. به همین دلیل هم فعالیت‌های صنعتی که به محیط زیست صدمات جدی و غیر قابل جبرانی می‌زند، ممنوع است. بر همین اساس هم لایحه هوای پاک در سال ۱۳۷۴ از سوی دولت به مجلس رفت اما تصویب آن تا سال ۱۳۹۶ طول کشید. در تبصره ۲ ماده ۲۹ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا آمده است: «در جرایم مقرر در این قانون علاوه بر اشخاص حقیقی و حقوقی، سازمان حفاظت محیط زیست بر حسب مورد شاکی یا مدعی خصوصی در زمینه خسارات وارده بر محیط زیست است و در تبصره اول این ماده صاحبان و مسئولان کارخانجات و کارگاه‌های الوده‌کننده علاوه بر پرداخت جزای نقدی مسئول جبران خسارت اشخاص حقیقی و حقوقی نیز تلقی شده‌اند.»

■ **قانون هوای پاک**

در ماده ۱۱ قانون هوای پاک هم آمده است: هر گونه احداث،

■ **ورود کمیسیون حمایت از حقوق عامه در**

هر جایی که حقوق عامه ناحق شود سلیمانی در پاسخ به این سؤال «جوان» که مبنای مطالبه و شکایت احتمالی از متخلفان در موضوع آلودگی هوا چه مفاد و بندهای قانونی است؟ می‌کند که با پیگیری‌های کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه مسئولان پاسخ می‌دهد. «مبنای کار ما قانون هوای پاک و سایر قوانین مقضی در این زمینه است. البته کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه در تمرکز روی موضوعی همچون آلودگی هوا خلاصه نمی‌شود و این کمیسیون در هر جایی که احساس کند حقوق عامه مردم نادیده گرفته می‌شود ورود می‌کند. ما بر این باوریم که باید کسی باشد تا درباره حقوق مردمی که برای این نظام خون داده‌اند و همچنان پای آرمان‌هایشان هستند مطالبه‌گر باشند. امیدواریم مسئولان هم

به فکر مردم باشند.»

بنا به تأکید وی بحث آلودگی هوا با سلامتی تمام مردم و به خصوص بچه‌های کوچک و گروه‌های خاص سرر و کار دارد. سلیمانی ابراز امیدواری می‌کند که با پیگیری‌های کمیسیون حمایت از قانونی این کمیسیون موضوعات را پیگیری حقوقی مردم هستند.»

به گفته رئیس کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه، این کمیسیون در تمام زمینه‌هایی که با حقوق مردم در ارتباط باشد و هر جایی که احتمال تعرض به حقوق مردم وجود داشته باشد، در راستای قوانین نظام اسلامی پیگیری خواهد بود و با کار کارشناسی و از مجاری قانونی این کمیسیون موضوعات را پیگیری حقوقی می‌نماید.

سلیمانی تأکید می‌کند: «در واقع کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه یک نظام مطالبه‌گری از دستگاه‌های مختلف را بر مبنای قوانین موجود راه‌اندازی کرده است.» در **حقوق حقوق عامه** سلیمانی با تأکید بر گستره فعالیت‌های کمیسیون حمایت از حقوق عامه مرکز وکلای قوه قضائیه می‌افزاید: «افرادی که در این زمینه اقدام می‌کنند گروهی از وکلای متعهد هستند که به صورت

پشتوانه‌های قانونی شکایت از آلودگی هوا

دولت با وجود اینکه ابزارهای اعمال حاکمیت را در دست دارد مانع آلوده‌سازی محیط و هوا به وسیله افراد و اشخاص نمی‌شود!

در کمیسیون) ضمن پرداخت جریمه رفع آلایندگی، مکلف به جبران خسارت وارده می‌باشند. در صورت عدم جبران یا تعدد از تصمیمات سازمان یا کمیسیون، موضوع مجدداً در کمیسیون مطرح می‌شود و با تصویب کمیسیون، ضمن توقف فعالیت با شکایت اداره کل محیط زیست متخلف به مرجع قضایی معرفی می‌شود و با حکم این مرجع به جزای نقدی درجه چهار موضوع ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ محکوم می‌شود.»

■ **منشور حقوق شهروندی و حق بر خورداری از محیط زیست سالم**

در منشور حقوق شهروندی هم به بحث حق شهروندان در برخورداری از هوای پاک و محیط زیست سالم اشاره شده است.

مجازات تبلیغات پیش از موعد انتخاباتی

افرادی که در انتخابات مجلس شورای اسلامی ثبت‌نام کرده‌اند، جدا از اقداماتی که پیش از ثبت‌نام در انتخابات انجام داده‌اند، از همان لحظه ثبت‌نام به صورت جدی، در نشست‌ها و جلسات مختلف شرکت کرده و در مصاحبه‌های مختلف مطبوعاتی و تصویری در قامت یک کاندیدای قطعی انتخابات، به معرفی خود می‌پردازند. اما سؤال اینجاست که آیا قوانین چنین امری را مجاز می‌دانند؟

ماده ۵۶ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی در اصلاحی ۱۳۹۵ تأکید کرده است که «تبلیغات و شوه‌های تبلیغی مجاز منحصر به موارد مجاز مذکور در این قانون است و مراجع اداری، انتظامی و قضایی موظف به برخورد با تبلیغات غیرمجاز هستند.»

یکی از مواردی که در این قانون به عنوان فعالیت انتخابات مجاز شناخته شده است، موضوع «زمان قانونی برای انجام تبلیغات انتخاباتی» است. بر اساس بخش اخیر ماده ۵۶ قانون فوق‌الذکر، «فعالیت تبلیغات انتخاباتی نامزدهای نمایندگی هشت روز قبل از روز اخذ رأی (مرحله اول و دوم) آغاز می‌شود و تا ۲۴ ساعت قبل از اخذ رأی ادامه خواهد داشت.»

بنابراین هر گونه تبلیغ خارج از زمان مذکور، به عنوان تبلیغات غیرمجاز محسوب می‌شود. بر اساس بند ۷ ماده ۶۵ قانون گفته شده که یکی از موارد ممنوعیت انتخاباتی، «اجام هر گونه فعالیت تبلیغاتی نظیر سخنرانی و انتشار محموله‌های تبلیغاتی به نفع نامزد خاص، خارج از مهلت قانونی تبلیغات» است که برای متخلفان از آن مجازات درجه ۶ در نظر گرفته شده است. این مقررات به نحو دیگری در ماده ۵۶ قانون انتخابات سال ۱۳۶۲ هم وجود داشت. در آن ماده آمده بود: «فعالیت تبلیغاتی انتخابات، پس از انتشار آگهی اسامی نامزدها شروع می‌شود و تا ۲۴ ساعت قبل اخذ رأی ادامه خواهد داشت.» در ۲۰ آبان سال ۱۳۷۰ این ماده بدین شکل اصلاح شد: «مدت فعالیت انتخاباتی برای تمامی داوطلبان تأیید شده موضوع ماده ۵۲ یکسان و هشت روز قبل از اخذ رأی آغاز شده و تا ۲۴ ساعت قبل اخذ رأی ادامه دارد.» در اصلاحات سال ۱۳۷۸ نیز عیناً همین ماده مرقوم شد. با وجود این مقررات، این سؤال وجود داشت که آیا زمان تبلیغات اطلاق دارد و تبلیغات در خارج از زمان آن، تخلف محسوب می‌شود یا اینکه زمان اطلاق ندارد؟ پاسخ این سؤال در زمان حاکمیت قانون ۱۳۶۲ در قالب استفسار به‌ای ارائه شد، مبنی بر اینکه «ممنوعیت تبلیغات از زمان ثبت‌نام تا اعلام اسامی کاندیداهای تأیید شده توسط هیئت اجرایی است و شامل قبل و بعد از زمان مذکور نخواهد بود مشروط بر آنکه تحت عنوان کاندیداتوری نباشد.»

البته این استفسار به با تصویب قوانین بعدی نسخ شده است، اما می‌تواند منظور مقنن را در خصوص محدودیت زمانی تبلیغات انتخاباتی به روشنی نشان دهد؛ چه اینکه قانونگذار اجازه فعالیت انتخاباتی افراد را به طور کلی سلب نکرده و حتی به آنها اجازه فعالیت در قالب دعوت به انتخابات را نیز داده است اما گفته است که نباید تحت عنوان «کاندیدای انتخابات» باشد. بررسی مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی در زمان بررسی استفسار به مذکور نشان می‌دهد که نمایندگان اگرچه با تبلیغ علنی در مدت زمانی قبل از آغاز رسمی تبلیغات مخالف بودند، اما اطلاق ممنوعیت تبلیغات به خصوص در مورد افراد غیر شهیر که نیاز به معرفی خود در جامعه دارند را به صلاح ندانستند و در نهایت به همان استفسارهای که گفته شد، رأی دادند=

بنابراین می‌توان از مجموع این موارد نتیجه گرفت که در فاصله زمانی ثبت‌نام در انتخابات تا زمان اعلام تأیید صلاحیت‌ها، اگرچه کاندیداها تا حدودی حق معرفی برگزاری جلسات و اقدام نیمه‌تبلیغاتی دارند، اما به هیچ‌وجه تحت نام «کاندیدای انتخابات» نباید وارد این عرصه شوند. البته دعوت مردم به انتخابات را بررسی ویژگی‌های نماینده مطلوب یا مجلس مطلوب، می‌تواند در نطق‌ها یا سخنرانی‌های این افراد مدنظر قرار گیرد اما هرگز نباید از خود به عنوان کاندیدای انتخابات در این مسیر نام ببرند. از سوی دیگر، هر گونه تبلیغ، بر خلاف مفاد قانونی ذکر شده، از جمله خارج از مهلت مقرر قانونی، از نظر قانونگذار جرم تلقی شده و قوه قضائیه می‌تواند در شعب مخصوصی که برای رسیدگی به جرائم انتخاباتی تعیین می‌کند، به صورت خارج از نوبت به این موارد رسیدگی و متخلف را به مجازات درجه ۶ (حبس از شش ماه تا دو سال یا جزای نقدی از ۲۰ تا ۸۰ میلیون ریال یا حررومیت از حقوق اجتماعی تا پنج سال یا انتشار حکم در رسانه‌ها) محکوم کند، البته مطبوعات هم باید در بیان مطالب کاندیداها قنّت کنند، زیرا به موجب ماده ۶۴ قانون انتخابات مجلس، «مطبوعات و نشریات حق ندارند آگهی یا مطالبی علیه نامزدهای انتخاباتی درج کنند یا بر خلاف واقع مطلبی بپوشند که دال بر انصراف گروه یا اشخاصی از نامزدهای معین باشد و در صورت نامزدحاق دارند پاسخ خود را ظرف ۱۸ ساعت پس از انتشار نشریه مزبور بدهند و آن نشریه مکلف به چاپ فوری از طبق قانون مطبوعات می‌باشد. در صورتی که آن نشریه منتشر نشود، مسئول آن باید با هزینه خود پاسخ نامزد را به نشر به مشابه دیگری ارسال دارد و آن نشریه مکلف به درج آن در اولین چاپ خود خواهد بود. انتشار این گونه مطالب در غیر مطبوعات نیز ممنوع است و نامزد معترض حق دارد نظر خود را منتشر کند.

■ **حقوقدان و مدرس دانشگاه**

داشته‌ها

آیا استفاده از دفتر چه درمانی دیگران جرم است؟

بر اساس قانون استفاده از دفتر چه بیمه فردی دیگر برای انجام عملیات درمانی جرم به حساب می‌آید.

گاهی اوقات پیش می‌آید که افراد برای مراجعه به پزشک و مراکز درمانی از دفتر چه بیمه افراد دیگری استفاده می‌کنند که البته بر اساس قانون استفاده از دفتر چه بیمه افراد دیگر جرم به حساب می‌آید.

بر اساس قانون، اوراق دفتر چه درمانی در حکم اوراق بهادار دولتی هستند و در صورت خرید یا استفاده از آنها مشمول مقررات جعل اسناد دولتی است و به همین دلیل فردی که اقدام به این کار کند مجرم به حساب می‌آید. در ماده ۵۳۶ قانون مجازات اسلامی آمده است که هر گاه فردی در اسناد یا نوشته‌های غیررسمی جعل کند و با علم به جعل از آنها استفاده کند، علاوه بر جبران خسارات به حبس از شش ماه تا دو سال یا به سه تا ۱۲ میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد.

■ **مجازات پزشک متخلف چیست؟**

البته اگر پزشک هم با علم و آگاهی از دفتر چه فردی دیگر برای بیمار خود استفاده کند، او هم باید مجازات قانونی را طی کند.

بر اساس قانون هر گاه فردی با توسل به عناوین و وسایلی تقلبی از مزایای مقرر در قانون به نفع خود استفاده کند به پرداخت جزای نقدی معادل دو برابر خسارت وارده محکوم می‌شود و در صورت تکرار آن به حبس از ۶۱ روز تا شش ماه محکوم خواهد شد.